

HAASTE EI OLE ESTE

Haastava henkilöhaastattelutilanne ja siihen valmistautuminen toimittajan näkökulmasta

Emmi Elo

Opinnäytetyö
Kulttuuriala
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

2015

Kulttuuriala
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

Tekijä	Emmi Elo	Vuosi	2015
Ohjaaja	Ari Alm, Kati Koivunen		
Työn nimi	Haaste ei ole este. Haastava henkilöhaastattelutilanne ja siihen valmistautuminen toimittajan näkökulmasta		
Sivu- ja liitemäärä	32 + 3		

Tutkin opinnäytetyössäni haastavaa henkilöhaastattelutilannetta ja siihen valmistautumista toimittajan näkökulmasta. Tavoitteenani oli etsiä vastauksia tutkimuskysymyksiini siitä, kuinka saan toimittajana luotua haastattelutilanteen, jossa haastateltava pysyy omana itsenään, kuinka vaativaa henkilöhaastateltavaa tulee käsitellä, ja kuinka hankalaan haastattelutilanteeseen varautua. Tutkimustuloksistani voi olla apua muille toimittajille ja toimittajiksi haluaville.

Opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen lähteinä olen käyttänyt haastattelemiseen liittyvää kotimaista ja ulkomaista kirjallisuutta sekä asiantuntijoiden kirjoittamia artikkeleita. Lisäksi haastattelin muutamaa kokenutta toimittajaa heidän haastattelukokemuksistaan. Haastattelin myös opinnäytetyössäni tutkimani dokumenttielokuvan kolmea muuta työryhmäläistä, jotka ovat tärkeässä roolissa opinnäytetyön toiminnallisessa osassa.

Toiminnallisessa osassa ensimmäisenä tapauksena purin kirjailijasta ja kulttuuripersoonasta kertovan dokumenttielokuvan tuotantoprosessia toimittajan näkökulmasta. Tapauksessa kävivät ilmi sen taustat ja varsinaisen haastattelutilanteen haasteet. Toisena tapauksena käsittelin sanomalehteen tekemääni maahanmuuttajan haastattelua. Tässä tapauksessa käsittelin myös jutun taustoja ja sitä, miten varsinaisessa haastattelutilanteessa olin ottanut opikseni ensimmäisen tapauksen vaikeuksista.

Tärkeimmät johtopäätökseni liittyvät haastattelun taustatutkimuksen tekemiseen ja haastateltavan ennakkotapaamiseen. Taustatutkimus on syytä tehdä niin huolella kuin mahdollista, ja osoittaa siten haastateltavalle kunnioittavansa häntä ja olevansa innostunut haastattelusta. Toisaalta taas, jos haastateltava käyttäytyy epäkunnioittavasti, siitä pitää uskaltaa huomauttaa asiallisesti. Ennakkotapaamiseen tulee suhtautua varauksella, koska kaikkiin tapauksiin se ei välttämättä sovi. Vaikka oppikirjat ohjeistaisivat jollakin tietyllä tavalla, on tärkeää luottaa intuitiivonsa ja toimia osittain myös sen mukaan.

Asiasanat journalismi, henkilöhaastattelu, henkilödokumentti
Muita tietoja Työhön liittyy dokumenttielokuva ja lehtijuttu.

School of Business and Culture
Bachelor of Media Arts

Author	Emmi Elo	Year	2015
Supervisor	Ari Alm, Kati Koivunen		
Title of thesis	Challenge is not a barrier: Interviewing in a challenging situation and preparation for an interview from a journalist's point of view		
Number of pages	32 + 3		

In this thesis research, I examine a challenging interview situation and preparation for such an interview from a journalist's point of view. The objective was to examine how a journalist could create an interview situation where the interviewee does not behave in a challenging way, how a challenging interviewee should be treated and how a journalist could prepare for the interview. This research could be useful for journalists and those who would want to become journalists.

The theoretical part of the thesis research builds on domestic and foreign literature and articles written by experts. I also interviewed members of a production team of a documentary film and two journalists about their experiences.

In the practice-based part of the thesis, I first examined interviewing for the documentary film about an author and cultural personality. The background of the case and difficulty of interview situation were exposed. As another case, I examined an interview of an immigrant for a newspaper. In this case, I dealt with the background of the interview and I utilized the experiences I gained from the first case.

The most important results of the research are related to background research of interviews and pre-meetings of interviewees. It is important to research the background of the case as carefully as possible. Thus, the journalist shows that she/he respects the interviewee and is excited about the topic of the interview. On the other hand, if the interviewee behaves inappropriately, the journalist should state appropriately that such behavior is not acceptable. The pre-meetings of interviewees should be approached with caution, because the pre-meetings may not be suitable for every case. Even though literature would instruct to make something in a particular way, it is important to trust one's intuition and make decisions partly based on it.

Key words	journalism, interview, documentary film
Special remarks	The thesis includes a documentary film and a newspaper article.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TEORIAOSA – JOS ASIAT MENISIVÄT KUTEN OPPIKIRJOISSA	7
2.1	Asiantuntijahaastattelut	7
2.2	Tärkeimmät käsitteet	8
2.3	Haastattelun ennakkosuunnittelu	10
2.4	Haastattelukysymykset	11
2.5	Haastattelutilanne	12
2.6	Henkilödokumentti tv-ohjelmatyypinä	15
3	TEORIASTA TOIMINTAAN – KULTTUURIPERSOONAN HAASTATTELU	17
3.1	Dokumenttielokuvan aiheen valinta ja perustelut	17
3.2	Ennakkosuunnittelu ja ensimmäinen tapaaminen	18
3.3	Lisää suunnittelua ja kuvauspäivän haasteita	19
3.4	Varsinainen haastattelutilanne – kitkaa Virtasen ja työryhmän välillä ..	20
3.5	Ojat ja allikot olisi voitu välttää	22
4	UUSI YRITYS – MAAHANMUUTTAJAN HAASTATTELU	24
4.1	Toimeksiannosta työntouhuun	24
4.2	Maahanmuuttajan tarinan kimppuun	25
4.3	Muistiinpanoista painokelpoiseksi lehtijutuksi	26
4.4	Oppia kantapään kautta	26
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
	LÄHTEET	30
	LIITTEET	32

1 JOHDANTO

Toiminnallisessa opinnäytetyössäni tutkin vaativan henkilöhaastateltavan haastatteleamista ja siihen valmistautumista toimittajan näkökulmasta. Valitsin kyseisen aiheen oltuani mukana eräästä kirjailijasta ja kulttuuripersonasta kertovan dokumenttielokuvan kuvauksissa toimittajana. Olen työskennellyt opintojeni ohella freelancer-toimittajana erälle paikallislehdelle ja kesätoimittajana Etelä-Suomen Sanomille, ja minulla on jonkin verran kokemusta haastattelemisesta. Kulttuuripersonan tapaus osoittautui kuitenkin tähän asti kaikkein haasteellisimmaksi tapaukseksi lyhyen urani varrella, ja haluan kehittää itseäni ammatillisesti ja ottaa tapauksesta opikseni. Vertailun vuoksi otin toiseksi opinnäytetyöni tarkastelun kohteeksi kesätoimittajana Etelä-Suomen Sanomissa elokuussa 2015 tekemäni jutun, johon haastattelin Lahdessa asuvaa maahanmuuttajaa. Halusin näyttää, että otan jokaisen haastattelutapauksen oppimisen kannalta, ja että samoja virheitä ei tarvitse tehdä montaa kertaa.

Tavoitteenani on etsiä vastauksia tutkimuskysymyksiini siitä, kuinka saan toimittajana luotua haastattelutilanteen, jossa haastateltava pysyy omana itsenään, kuinka vaativaa henkilöhaastateltavaa tulee käsitellä, ja kuinka hankalaan haastattelutilanteeseen varautua.

Opinnäytetyöni lähteinä käytän haastatteleamiseen liittyvää kotimaista ja ulkomaista kirjallisuutta sekä asiantuntijoiden kirjoittamia artikkeleita. Haastattelin myös dokumenttielokuvan kolmea muuta työryhmäläistä, jotka ovat tärkeässä roolissa opinnäytetyön toiminnallisessa osassa. Kokonaisuutta täydentävät asiantuntijahaastattelut, joissa kaksi kokenutta toimittajaa avaa haastattelutaidon saloja omiin kokemuksiinsa perustuen.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on antaa vinkkejä ja ohjeita muille toimittajille ja toimittajiksi haluaville siitä, miten haastavien henkilöhaastateltavien kanssa tulisi toimia. Toimittajan ammatissa tapaa paljon ihmisiä, eikä haastava henkilöhaastateltava ole ollenkaan epätavallinen asia. Lisäksi opinnäytetyöni tarkoitus on ennen kaikkea avata omat silmäni sille, mitä voisin itse tehdä paremmin, ja miten

voisin kehittyä ammatillisesti. Tutkimusmenetelmänäni käytän omiin kokemuksiin ja havaintoihin perustuvaa tekemällä tutkimista.

2 TEORIAOSA – JOS ASIAT MENISIVÄT KUTEN OPPIKIRJOISSA

2.1 Asiantuntijahaastattelut

Kirjallisten lähteiden lisäksi tein opinnäytetyötäni varten kaksi asiantuntijahaastattelua, jotka toteutin puolittain strukturoituina teemahaastatteluina. Teemahaastattelu tarkoittaa lomake- ja avoimen haastattelun välimuotoa, jossa haastattelun aihepiirit ovat tiedossa. Sen sijaan lomakehaastattelulle ominaiset kysymysten tarkat muodot ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 203.) Haastattelin Etelä-Suomen Sanomien toimittajaa Nina Rätystä ja Lounais-Lapin päätoimittajaa Tiina Nousiaista, koska halusin arvokasta kokemukseen perustuvaa tietoa, jota kirjallisteista ei välttämättä löydä.

Tein Nina Rädyn haastattelun ollessani kesätoimittajana Etelä-Suomen Sanomissa heinä-elokuussa 2015. Valitsin Rädyn haastateltavakseni, sillä hän oli antanut itsestään erittäin pätevän ja ammattitaitoisen kuvan. Rätystä oli otettu haastattelupyynnöstäni, ja alkoi heti järjestellä sopivaa päivää haastattelulle. Tein haastattelun viimeisenä työpäivänäni Etelä-Suomen Sanomien toimituksessa, ja nauhoitin sen älypuhelimelleni. Siirsin haastattelunauhoituksen myöhemmin samana päivänä älypuhelimestani tietokoneelleni, ja litteroin eli purin haastattelun kirjalliseen muotoon. Haastattelumateriaalia kertyi puheliaalta Rädyltä yhteensä 36 minuuttia, joten nauhoituksen purkaminen kirjalliseen muotoon auttoi jäsentelemään asioita.

Lounais-Lapin päätoimittajan Tiina Nousiaisen haastattelun tein Lounais-Lapin ja Pohjolan Sanomien toimituksessa Kemissä. Olimme Nousiaisen kanssa tuttuja jo entuudestaan, sillä olen toiminut opintojeni ohella avustajana Lounais-Lapissa tammikuusta 2014 lähtien. Sovimme haastattelusta sähköpostitse, ja Nousiainen suostui mielellään haastateltavakseni syyskuun 16. päivänä. Nauhoitin haastattelun koululta lainaamalla Zoom H4n –tallentimella. Haastattelumateriaalia kertyi lähes 40 minuuttia, ja Rädyn haastattelun tavoin siirsin materiaalin tietokoneelleni ja litteroin sen.

Sekä Rädyn että Nousiaisen haastattelua varten suunnittelin muutamia kysymyksiä etukäteen, mutta jätin haastatteluissa tilaa myös suunnittelemattomille kysymyksille ja jatkokysymyksille. Pysin Nousiaisen haastattelussa kysymään myös samoja asioita, kuin Rädyn haastattelussa oli tullut ilmi, jotta heidän vastauksiaan voisi vertailla keskenään. Molemmat haastattelut olivat vapaamuotoisia juttutuokioita, vaikka minulla oli mielessäni tietyt aiheet, jotka halusin haastatteluissa käydä läpi. Näitä aiheita olivat heidän omat kokemuksensa haastavista haastattelutilanteista, miten haastatteluun tulisi valmistautua, mitä tulisi tehdä jos ei saa kunnollista vastausta, miten opinnäytetyössäni käsittelemän kulttuuripersoonan haastattelussa olisi pitänyt toimia ja minkälaiset olisivat heidän laatimansa ohjeet haastavien haastateltavien käsittelyyn.

2.2 Tärkeimmät käsitteet

Tässä opinnäytetyössä haastavia haastattelutilanteita ja niihin varautumista tutkiessani käytän alaan liittyviä käsitteitä, joista tärkeimmät on syytä avata ennen varsinaisen aiheen kimppuun käymistä.

Journalismi tarkoittaa ajankohtaisten ja faktapohjaisten viestien välittämistä suuralle yleisölle esimerkiksi radion, television ja lehtien avulla. Journalismissa sisällöt ovat ammattilaisten normien ja käytäntöjen mukaan toimitettuja ja valikoituja, mikä erottaa journalismin muista joukkoviestinnän osa-alueista. (Kuutti 2006, 73; Jaakkola 2013, 15.)

Journalistisen eli toimituksellisen aineiston tärkein tehtävä on luotettava ja puolueeton tiedonvälitys. Sisältöjä varten toimittajat pyrkivät kuulemaan useita osapuolia puolueettomuuden turvaamiseksi. Faktapohjaisuus ja luotettavuus puolestaan taataan erottamalla tosiasiat ja mielipiteet selkeästi toisistaan. Vaikka ajankohtaisuus on tärkeää journalistisissa sisällöissä, esimerkiksi dokumentit voivat olla ajattomampia eli niiden aihe voi olla ajankohtainen ja yleisöä kiinnostava vielä myöhemminkin. (Jaakkola 2013,16.)

Journalismi voidaan jakaa karkeasti painoviestintään eli niin sanottuun printtijournalismiin sekä sähköiseen viestintään. Painoviestintään kuuluvat sanoma- ja aikakauslehdet, ja sähköistä viestintää edustavat radio, televisio ja internet. Täsmällistä rajaa näiden kahden viestinnän välille on nykyään kuitenkin vaikea vetää, sillä monet toimitukset ovat siirtyneet tekemään painoviestinnän lisäksi sähköistä viestintää ja päinvastoin. (Jaakkola 2013, 20.)

Haastattelu on journalistinen tiedonhankintamenetelmä. Se perustuu kysymyksiin ja vastauksiin, ja se voidaan tehdä joko kasvotusten tai esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse. Haastattelu voi olla keskustelunomainen, mutta se eroaa tavallisesta keskustelusta siten, että se on useimmiten etukäteen suunniteltu ja osapuolten (haastateltavan ja haastattelijan) roolit ovat erilaiset. Haastattelun tavoitteena on mielenkiintoisen tiedon saaminen ja sen välittäminen. (Kuutti & Puro 1998, 40; Jyväskylän yliopisto 2015.)

Haastattelut jaetaan useimmiten asia- ja henkilöhaastatteluihin. Asiahaastattelussa pyritään saamaan yleisöä kiinnostavaa tietoa jonkun tietyn alan ammattilaiselta esimerkiksi poliiseilta, poliitikoilta tai vaikka tutkijoilta. Hyvin arkipäiväistä on tehdä lyhyt haastattelu jonkun asian tarkistamiseksi jotain suurempaa juttukokonaisuutta varten. (Suhola, Turunen & Varis 2005, 67–68.)

Asiahaastattelun muotoja ovat kommenttihaastattelu, kiertohaastattelu, revolverihaastattelu sekä väittely- tai dialogihaastattelu. Kommenttihaastattelussa pyydetään nimensä mukaisesti asiasta tietävää henkilöä kommentoimaan jo saatuja tietoja. Kiertohaastattelussa eli katugallupissa puolestaan valitaan haastateltaviksi useita satunnaisia henkilöitä, jotka vastaavat lyhyesti samoihin kysymyksiin. Revolverihaastattelussa esitetään nopeita ja napakoita kysymyksiä haastateltavalle, jonka myöskin oletetaan vastaavan lyhyesti ja napakasti. Väittely- tai dialogihaastattelu tarkoittaa sitä, että kaksi henkilöä asetetaan tavalla tai toisella vuoropuheluun keskenään. Haastateltavat voivat silloin olla esimerkiksi eri puolueiden edustajia tai vaikka kilpakumppaneita. (Jaakkola 2013, 203.)

Henkilöhaastattelussa eli henkilökuvassa keskitytään yhteen tiettyyn henkilöön ja hänen tarinaansa. Henkilöhaastattelua käytetään esimerkiksi niin sanotussa human interest -jutussa (inhimillinen mielenkiinto), jossa tarkoituksena on vedota ihmisten tunteisiin erilaisten ihmiskohtaloiden avulla (Kuutti & Puro 1998,40). Tietojen hankkimisen lisäksi on siis tärkeää välittää vaikutelmia ja mielipiteitä, jotta jutun lukija, kuulija tai katsoja tuntee saavansa aidon kosketuksen haastateltavaan henkilöön. (Suhola ym. 2005, 71–72; Jaakkola 2013, 211–212.)

2.3 Haastattelun ennakkosuunnittelu

Haastattelun ennakkosuunnittelussa kannattaa panostaa hyvän haastateltavan etsimiseen. Haastattelusta tulisi sopia puhelimitse sähköpostin sijaan, sillä silloin saa paremman käsityksen siitä, onko haastateltava sopiva (Saksala 2012, 63). Yhteyttä ottaessa on syytä esitellä edustamansa tiedotusväline, oma ammatti ja nimi sekä jutun aihe ja näkökulma (Huovila 2004, 81). Julkisen sanan neuvoston valvomien Journalistin ohjeiden mukaan haastateltavan on oikeus tietää jo alussa, missä tiedotusvälineessä, millaisessa yhteydessä ja mistä näkökulmasta hänen haastatteluaan tullaan käyttämään (Julkisen sanan neuvosto 2015).

Ihmisten reaktiot haastattelupyyntöön saattavat vaihdella epäluuloisesta innokkaaseen, eikä haastatteluun suostuminen ole itsestäänselvyys. Haastattelu-pyyntö tulisi esittää mahdollisimman yleisluontoisesti, kärsivällisesti ja hienotunteisesti, jotta henkilö ei tunne itseään uhatuksi. Myös siten haastateltavan ja haastattelijan välille syntyy luottamus heti alusta saakka. Jos henkilö on epävarma suostumisestaan, häntä kannattaa rohkaista haastatteluun. Vain julkista tointa hoitavien viranhaltijoiden on lain mukaan annettava tietoja kysyttäessä, joten haastattelusta voidaan myös kieltäytyä. Toimittaja Nina Rädyn mukaan valtion tai kunnan virkamiehiä haastatteluun suostuteltaessa on hyvä olla perillä julkisuusasioista, sillä niihin vetoaminen saa useimmiten virkamiehet puhumaan (Räty 2015). Jos kyseessä on esimerkiksi jonkin alan asiantuntija, häntä voi pyy-

tää vinkkaamaan jostakusta asiantuntijakollegastaan. Muutoin haastattelua varten täytyy etsiä joku toinen haastateltava. (Kuutti 2002, 119; Huovila 2004, 80–81; Jaakkola 2013, 206.)

Ennakkosuunnitteluvaiheessa perinpohjaisen taustatutkimuksen tekeminen on tärkeää, mikäli se on käytettävän ajan puitteissa mahdollista (Saksala 2012, 63). Taustamateriaalien laajuus riippuu myös paljolti siitä, kuinka syvällinen haastattelun on tarkoitus olla (Huovila 2004, 80).

Sekä Saksala että Belderson suosittelevat haastateltavan tapaamista ennakoon. Silloin saattaa saada tarpeellista faktaa varsinaista haastattelua varten. Molemmat kuitenkin painottavat, ettei esimerkiksi tunteellista aihetta kannata käsitellä vielä silloin, sillä varsinaisessa haastattelussa se saattaa vaikuttaa harjoittelulta. Varsinkin kuvallista haastattelua, esimerkiksi tv-dokumenttia, tehtäessä on kuitenkin tärkeää käyttää riittävästi aikaa haastateltavaan ja haastattelupaikoihin tutustumiseen (Saksala 2008, 82; Saksala 2012, 114; Belderson 2014.)

Taustatutkimuksen jälkeen kannattaa asettaa selkeä päämäärä, johon haastattelulla pyritään, sekä miettiä haastattelun kokonaisvaltainen eteneminen eli kysymysrunko ja polku, joita käytetään päämäärän saavuttamiseksi (Saksala 2012, 111–113). BBC:n toimittaja Stephen Sackur vertaa polkua matkaan – täytyy miettiä mistä aloitetaan ja minne halutaan päästä ennen kuin astutaan autoon. Kun tiedetään mitä tehdään ja minkälaiselle kohdeyleisölle, kokonaisuudesta ei tule sekavaa (BBC 2015).

2.4 Haastattelukysymykset

Tiedonhankinta haastattelun aikana perustuu haastateltavalle esitettäviin kysymyksiin. Kysymys on siis johonkin tiettyyn asiaan liittyvä tiedustelu, ja se sisältää kaksi osaa: kysymysosion sekä aiheen eli kysymyksen sisällön. Kysymykset voivat olla joko avoimia tai suljettuja yhdellä sanalla vastattavia kysymyksiä. Hyvässä kysymyksessä on sekä kysymysosio että sisältö, ja se on avoin, neutraali ja rajattu. Hyvässä kysymyksessä keskitytään vain yhteen asiaan kerrallaan eikä

siitä tule ilmi haastattelijan asenteita asioihin. Kun kysymys on kohdallaan, se ei tuo tarinaan haastattelijan panosta vaan toimii suunnannäyttäjänä haastateltavan tarinalle. (Saksala 2012, 101–108.)

Toimittaja Nina Rätty on sitä mieltä, että haastattelukysymyksiä on syytä miettiä etukäteen niin paljon kuin mahdollista, jotta haastattelun aikana ei tulisi hiljaisia hetkiä (Rätty 2015). Toimittaja Tiina Nousiainen puolestaan tekee paljon taustatyötä, mutta ei koskaan tee etukäteen valmiita kysymyksiä ennen henkilöhaastattelua, sillä silloin on pakko keskittyä kuuntelemaan, mitä haastateltava sanoo (Nousiainen 2015).

BBC:n toimittaja Sarah Montaguen mukaan useimmiten parhaimman tuloksen saa, kun panostaa ensimmäiseen kysymykseen. Kun ensimmäinen kysymys on oikea, tarvitsee vain kuunnella haastateltavaa ja loppuhaastattelu soljuu omalla painollaan (BBC 2015). Kysymykset on hyvä esittää yksitellen, sillä silloin ei tule johdatelleeksi haastateltavaa vastaamaan johonkin tiettyyn suuntaan. Vasta kun edelliseen kysymykseen on saatu riittävä ja kunnollinen vastaus, on mahdollisen jatkokysymyksen tai ihan uuden kysymyksen vuoro (Huovila 2004, 81). Hyvä haastattelija ymmärtää, milloin haastateltava välttelee kysymystä, eksyy aiheesta tai antaa vaivihkaa tärkeää tietoa, ja osaa viedä haastattelua sopivilla jatkokysymyksillä eteenpäin (Kujala, Lahti & Tamminen 1998, 59).

Siitä, pitäisikö haastattelukysymykset näyttää etukäteen haastateltavalle, voidaan olla montaa mieltä. Belderson kehottaa panttaamaan kysymyksiä viimeiseen saakka, kun taas toisen lähteen mukaan kysymykset olisi hyvä antaa luettavaksi ainakin päivää ennen varsinaista haastattelua. (Beacon Learning Center 2004, 2; Belderson 2014.)

2.5 Haastattelutilanne

Haastattelutilanne täytyy suunnitella ja aikatauluttaa hyvin. Haastateltavalla tulee olla tarpeeksi aikaa paneutua haastatteluun, ja haastattelija ei saa myöhästyä

sovitusta ajasta ja samalla sotkea myös haastateltavan aikataulua. (Saksala 2008, 121.)

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jota voidaan pitää tavallisena keskusteluna, jossa sattuu olemaan mukana kuvaus- ja äänityskalustoa. Alussa on hyvä esittää pari helpompaa kysymystä small talkin tapaan, jotta haastateltava ja tunnelma rentoutuvat. Varsinkin nauhoitetussa ohjelmassa alun juttelut on helppo leikata pois. Haastateltavaa, ja joskus haastattelijaakin, saattaa jännittää ja asian esiin ottaminen saattaa vapauttaa tunnelmaa. (Saksala 2012, 70; Jaakkola 2013, 207; About.com 2015)

Myös haastattelija pystyy omalta osaltaan luomaan tietynlaisen tunnelman haastattelutilanteeseen. Jos haastattelija on selkeästi läsnä haastattelussa ja osoittaa käytöksellään haastatteluaiheen olevan tärkeää, haastateltavallakin on todennäköisesti rennompaa olla tilanteessa. Liiallinen papereihin tai ajankuluun keskittyminen voi saada haastateltavan tuntemaan olonsa epämiellyttäväksi. Lisäksi hyväntuulisuus tarttuu useimmiten ihmisiin; iloinen ja innokas haastattelija voi saada haastateltavan puhkeamaan kukkaan. (Suhola ym. 2005, 70–71; Jaakkola 2013, 207.)

Varsinaiset haastattelukysymykset kannattaa pitää suorina ja lyhyinä, jotta päästään heti asian ytimeen. Haastattelun aikana tärkeämpää on kuunnella, mitä haastateltava kertoo, kuin esimerkiksi liika tekniikkaan keskittyminen tai kysymysrungosta väkisin kiinni pitäminen. Ennakkoon suunnitteleminen on tärkeää, mutta vähintään yhtä tärkeää on reagoida kuulemaansa. Jos haastattelija ei ole täysin mukana haastattelutilanteessa ja kuuntelee, se syö pohjaa pois haastattelijalta ja luo epäluottamusta hänen ja haastateltavan välille (Nousiainen 2015). Lisäksi jos ei kuuntele kunnolla haastateltavaa, saattaa hyvän jatkokysymyksen mahdollisuus mennä ohitse. Joskus jatkokysymykset voivat tuoda enemmän tietoa esiin kuin valmiiksi suunnitellut kysymykset. (Kujala ym. 1998, 57; Saksala 2012, 110–111; About.com 2015; Smith 2015.)

Kysymyksiä kannattaa kysyä paljon, ja vaikeaa asiaa kannattaa kysyä monella eri tavalla. Jos haastateltava sanoo jotain mielenkiintoista tai jotain, jota haastattelija ei ymmärrä, kannattaa pyytää selittämään tarkemmin. Toisaalta taas haastateltavalle pitää antaa tilaa puhua, eli haastattelijan täytyy osata olla hiljaa oikeissa kohdissa. Jos haastattelija ei heti lataakaan seuraavaa kysymystä, haastateltava saattaa alkaa puhua oma-aloitteisesti, sillä hiljaisuus koetaan usein vaivaannuttavaksi. (About.com 2015; Smith 2015.)

Haastatteluihin tottuneiden ihmisten, kuten poliitikkojen tai julkisuuden henkilöiden, kohdalla on kuitenkin hyvä huolehtia siitä, että saa varmasti vastaukset kysymysrungon keskeisiin asioihin. Monet näistä henkilöistä ovat kokemuksiansa myötä oppineet vastaamaan kysymyksiin niin, että vastaukset eivät varsinaisesti tarkoita mitään. Haastattelun loppuvaiheessa on hyvä antaa haastateltavalle vapaus kertoa, jos hänellä itsellään on jotain lisättävää. Lopussa kannattaa myös tarkistaa faktoja, esimerkiksi jos haastateltavaa ei ole raaskinut keskeyttää kesken vauhdikkaan tarinan. (Kujala ym. 1998, 58; Saksala 2012, 113; About.com 2015; Smith 2015.)

Hyvästä valmistautumisesta huolimatta haastattelun aikana saattaa tulla yllättäviä tilanteita liittyen haastateltavaan, tekniikkaan tai ulkopuolisiin häiriötekijöihin. Asiavirheet on syytä korjata heti, mutta mokien yli täytyy päästä nopeasti. Esimerkiksi suorassa tv-lähetyksessä on turha muistuttaa katsojaa kömmähdyksestä enää jälkeinpäin. (Saksala 2012, 70.)

Haastateltava ei aina välttämättä vastaa haastattelijan kysymyksiin toivotulla tavalla, joten kunnollisen vastauksen halutessaan täytyy kysyä sinnikkäästi uudelleen ja uudelleen hieman eri tavoilla. Vaikka kasvokkain kysyminen on paras vaihtoehto, haastattelutilanteen jälkeen voi kysyä arkaa asiaa esimerkiksi sähköpostitse, jolloin kysyminen on helpompaa ja vastaus jää dokumentoiduksi (Noussiainen 2015). Haastateltavaa täytyy joka tapauksessa muistaa kohdella reilusti, vaikka hän ei olisikaan kovin yhteistyöhaluinen. (About.com 2015.)

2.6 Henkilödokumentti tv-ohjelmatyyppinä

Kuten Saksala toteaa kirjassaan *Asiaa ruudussa: tv-dokumentin anatomia, dokumenttien, reportaasien ja asiaohjelmien välinen ero televisiossa* ei ole kovinkaan selvä tai tarkka (Saksala 2008, 13). Voidaan kuitenkin karkeasti ajatella, että dokumentissa näytetään mitä tapahtuu tässä ja nyt, kun esimerkiksi reportaasi puolestaan selostaa mitä tapahtuu (Saksala 2008, 15).

Dokumenttielokuvien ja tv-dokumenttien erona puolestaan on se, että tv-dokumentti on sisältölähtöinen ja välittää tietoa, kun taas dokumenttielokuvaa voidaan pitää taiteenmuotona. Taiteellinen dokumenttielokuva on kuvakeskeinen, ja journalistinen asiadokumentti kertoo maailmasta ja sen ilmiöistä. TV-dokumentin teossa tyypillisiä asioita ovat esimerkiksi ohjaajan sijaan toimittaja, ja kertojan sijaan spiikkien käyttäminen. (Saksala 2008, 18.)

Haastatteluja tehdään tv-dokumenteissa useimmiten niin, että haastateltava puhuu kameralle puolikuvassa (Saksala 2008, 19). Henkilödokumenteissa käytetään monesti yksinkertaiseen aikajärjestykseen eli kronologiaan perustavaa kertontaa, jossa haastateltava kertoo omia johtopäätöksiä tapahtumista ja tulkitsee niitä katsojan puolesta. Katsojan koukuttamiseen saatetaan käyttää myös hie-man käännteistä kronologiaa niin, että haastateltava kertoo ensin esimerkiksi mitä hänen elämässään tapahtuu juuri nyt, ja vasta sen jälkeen palataan niihin elämänvaiheisiin, jotka ovat johtaneet nykytilanteeseen. (Saksala 2008, 101–102.)

Haastatteluja voidaan käyttää tv-dokumenteissa kokonaan sellaisinaan, voice-overina kuvituskuvan päällä tai monologina kameralle. Lisäksi voidaan käyttää haastateltavan ja haastattelijan tai kahden haastateltavan dialogia. (Saksala 2008, 112.) Toimittaja voi näkyä kuvassa tai olla näkymättä, mutta näkymisen pitää olla perusteltua, esimerkiksi jos toimittaja käy tapaamassa ihmisiä. Ihanteellisenä pidetään haastattelua, josta saadaan leikattua haastattelijan kysymykset pois niin, että toimittaja ei näy tai kuulu, mutta haastateltava silti puhuu toimittajalle eikä kameralle. Katsojalle on kuitenkin tultava selväksi, mihin kysymykseen

haastateltava vastaa, joten spiikkiä joudutaan joskus harkitsemaan. (Saksala 2008, 120.)

3 TEORIASTA TOIMINTAAN – KULTTUURIPERSOONAN HAASTATTELU

3.1 Dokumenttielokuvan aiheen valinta ja perustelut

Tämän opinnäytetyön ensimmäisenä tarkastelun kohteen on Mediatuotantokurssilla Lapin ammattikorkeakoulussa tehty lyhyt dokumenttielokuva eräästä lappilaisesta kirjailijasta ja kulttuuripersonasta. Kutsuttakoon dokumenttielokuvan päähenkilöä tässä opinnäytetyössä Pekka Virtaseksi. Dokumenttielokuva tarkoittaa elokuvaa, jonka henkilöt ja tapahtumat ovat tosia tai todellisempia kuin näytelmäelokuvassa (Wikipedia 2015). Lisäksi dokumenttielokuvan henkilöt esiintyvät omana itsenään tai kertovat heistä itsestään jossakin parhaillaan tapahtuvassa tai jo aiemmin tapahtuneessa tilanteessa. Nelihenkiseen työryhmäämme kuuluin minä toimittajana ja ohjaajana, Anna Huttula tuottajana, assistenttina ja leikkaajana, Matti Pulju kuvaajana ja valaisijana sekä Susanna Salo äänittäjänä.

Valitsimme dokumenttielokuvamme aiheeksi juuri Pekka Virtasen, sillä tiesimme, että hänestä on tehty monenlaisia haastattelua ja juttuja jo aikaisemmin, ja siten haastateltava todennäköisesti on saanut kokemusta haastattelutilanteesta, eikä hän mene heti lukkoon. Aiheen valitsemisen jälkeen luimme muutamia Virtasesta tehtyjä haastatteluja ja juttuja. Valitsimme aiheita kauan ja hieman haparoiden, eikä kukaan työryhmämme jäsen varsinaisesti hyppinyt riemusta aiheen suhteen. Vaikka työelämässäkkin joutuu tekemään juttuja, jotka eivät ole kaikkein mielenkiintoisimpia, olisi aihe kannattanut vaihtaa jo projektin tässä vaiheessa. Saksala esittää Asiaa ruudussa -kirjassaan kysymyksen, jota työryhmämme olisi ollut syytä pohtia: ”Jos en edes itse innostu jutustani niin miten sitten muut?” (Saksala, 2008, 71). Pienen taustatutkimuksen jälkeen tuottajamme oli kuitenkin yhteydessä Virtaseen puhelimitse, ja hän kutsui meidät innoissaan kotiinsa. Taustatutkimukseen olisi voitu käyttää hieman enemmän aikaa, jotta haastateltavan todellinen, hieman hankala luonne olisi selvinnyt jo tässä vaiheessa (Huttula 2015).

3.2 Ennakkosuunnittelu ja ensimmäinen tapaaminen

Kun olimme saaneet itse haastateltavalta varmistuksen sille, että meidän oli mahdollista käyttää häntä dokumenttielokuvamme päähenkilönä, teimme vielä vähän lisää taustatutkimusta. Taustatietoihimme nojaten suunnittelimme, että dokumenttielokuvamme näkökulma olisi, kuinka Virtasesta on aikojen saatossa kasvanut juuri hän. Olimme myös sopineet Virtasen kanssa, että voisimme tulla tapaamaan häntä etukäteen ennen varsinaista kuvauspäivää, sillä meistä tuntui hyvältä ajatukselta tutustua haastateltavaan ensin rauhassa. Myös Saksala toteaa, että kuvallista teosta tehtäessä vain puhelin ja sähköposti eivät riitä, vaan ennakkotapaaminen on myös tärkeä osa taustatyötä (Saksala 2008, 82).

Ensimmäiseen tapaamiseen Virtasen kotipaikkakunnalle lähdimme ilman kuvaajaa, sillä hän oli estynyt. Olimme ajoissa paikalla, ja dokumenttielokuvamme päähenkilö otti meidät avosylin vastaan. Hän esitteli meille innoissaan tiluksiaan. Virtanen jutteli paljon, eikä häntä tarvinnut patistaa puhumaan. Kun olimme kiertäneet pihan ja pari muuta tilaa, menimme Virtasen kotiin, jossa hän tarjosi meille lounaan. Lounaalla Virtanen kertoi vielä paljon enemmän elämästään. Hän avautui aroistakin asioista, kuten läheistensä kuolemista, ja alkoi jopa kyynelehtiä. (Huttula 2015; Salo 2015.)

Kun olimme jutelleet aikamme Virtasen kanssa, päätimme lähteä takaisin kohti Torniota. Ennen lähtöä sovimme varsinaisesta kuvauspäivästä, ja Virtanen halusi välttämättä halata ja pussata poskelle koko työryhmää. Jälkeenpäin ajateltuna ennakkotapaaminen oli huono veto, vaikka Saksala ja Belderson sitä suosittelivatkin (Saksala 2008, 82; Belderson 2014). Haastateltava ei näyttänyt oikeaa luonnettaan, ja saamistamme tiedoista ei ollut meille lopullisessa haastattelussa kovin paljon hyötyä. (Huttula 2015; Salo 2015.)

3.3 Lisää suunnittelua ja kuvauspäivän haasteita

Ensimmäisen tapaamisen jälkeen päätimme, että keskitymme dokumenttielokuvas-
vassamme päähenkilön elämän vaikeisiin hetkiin, kuten läheisten kuolemiin. Ole-
timme, että saisimme taltioitua kameralle ainakin osan siitä vuodatuksesta, jonka
olimme ennakkotapaamisella nähneet. Lisäksi Virtanen oli antanut jokaiselle pari
itse kirjoittamaansa kirjaa, ja tutustuimme niihin jonkin verran. Keksimme, että
Virtasen omia kirjoittamiaan mietelauseita voisi hyödyntää dokumenttielokuvas-
samme. Ennen varsinaista kuvauspäivää pidimme muutaman palaverin, joissa
teimme jonkinlaisen kysymyspatteriston ja rungon dokumenttielokuvalle sekä lis-
tan tarvittavasta kuvaus- ja äänityskalustosta. Palavereja olisi hyvin voinut pitää
enemmänkin (Pulju 2015).

Varsinainen kuvauspäivä koitti, ja lähdimme koko työryhmän voimin autolla Tor-
niosta Virtasen kotipaikkakunnalle. Tuottajamme oli sopinut Virtasen kanssa mi-
hin aikaan meidän oli tarkoitus olla hänen luonaan. Vaikka olimme kerran aiem-
min käyneet hänen kotona, erehdyimme reitistä. Olimme puoli tuntia myöhässä
sovitusta aikataulusta, emmekä tajunneet ilmoittaa Virtaselle asiasta, mikä oli
hieman epäammattimaista (Huttula 2015). Saksala toteaa, että aikataulujen sot-
kemisen jälkeen haastattelun rimaa ei voi nostaa kovin korkealle (Saksala 2008,
121). Kun viimein saavuimme oikeaan osoitteeseen, Virtanen oli aika kiukkuinen.
Hän tiuski ja räyhäsi meille, ja lisäpontta kiukulleen hän sai, kun emme olleet
tajunneet ottaa hänen edellisellä kerralla meille omaksemme antamiaan asiakir-
joja mukaan. Virtanen oli vahvasti sitä mieltä, ettemme kunnioittaneet häntä,
vaikka pyysimme mitä nöyrimmin anteeksi.

Alun kiukkukohtauksen jälkeen aloimme kasata kuvauskalustoa erääseen tilaan,
jossa Virtanen halusi pitää meille eräänlaisen esityksen. Hän vaati kaikkia osal-
listumaan esitykseen, vaikka koitimme selittää, että ainakin yhden on kuvattava
ja yhden äänitettävä. Virtanen ei suostunut kuuntelemaan, ja päättikin aloittaa
esityksen ennen kuin kamerat ja äänityskalusto olivat edes valmiina. Kuvaaja ei
ollut ollut mukana ensimmäisellä vierailulla, joten hänelle olisi pitänyt antaa tar-

peeksi aikaa valojen ja kuvakulmien kanssa (Saksala 2008, 121). Kuvaaja ja äänittäjä taltioivat esitystä kuitenkin parhaansa mukaan, ja minä ja assistenttimme Anna Huttula osallistuimme esitykseen. Tunnelma oli jokseenkin vaivaantunut ja vihamielinen. (Huttula 2015; Salo 2015.)

Esityksen jälkeen Virtanen oli hieman leppyneempi, mutta jatkoi silti hankalalla linjallaan. Hän kyseli kovasti, haluaisimmeko kysyä häneltä jotain, mutta ei kuitenkaan suostunut vastaamaan kysymyksiin. Virtanen tokaisi myös, että häntä ei tarvitse kuvata ollenkaan, vaan kuvataan mieluummin meitä (työryhmää).

3.4 Varsinainen haastattelutilanne – kitkaa Virtasen ja työryhmän välillä

Varsinaista haastattelua varten siirryimme toiseen tilaan, jossa työryhmän kasatessa kalustoa dokumenttielokuvamme päähenkilö tarjoili meille kahvia ja kääretorttua. Kun kalusto oli kasassa ja valmiina taltioimaan haastattelua, aloitin kysymällä aikaisempaan uskontoa sivuavaan esitykseen viitaten, mitä uskonto merkitsee Virtaselle. En saanut varsinaista vastausta kysymykseeni. Jatkoin heti seuraavaan kysymykseen siitä, mitä henkilön elämäntapa merkitsee hänelle. Vastaukseksi sain, että hänen elämäntapansa on vanhaa perinnetietoa. Virtasen vieressä istunut assistenttimme Anna Huttula kysyi saman kysymyksen uudelleen, ja Virtanen alkoi kertoa, mitä hänen elämäntapansa merkitsee hänelle henkilökohtaisesti. Lähes koko haastattelun ajan henkilö katsoi puhuessaan Annaa, ei varsinaista haastattelijaa. Haastateltavalle olisi heti alkuun pitänyt tehdä selväksi kuka on varsinainen haastattelija ja mihin suuntaan hänen katseensa tulisi osoittaa, jotta kuva näyttäisi hyvältä. Kuitenkin tämä kyseinen niin sanottu kahden haastattelijan taktiikka osoittautui jokseenkin toimivammaksi, eikä kumpikaan haastattelija olisi yksin saanut henkilöstä yhtä paljon irti kuin kaksin saimme (Huttula 2015).

Alussa Virtaselta sai kalastella vastauksia ihan tosissaan. Hän kuitenkin pääsi puhumisen makuun melko nopeasti ja puhui puhumistaan hieman aiheesta ja hieman enemmän aiheen vierestä. Joskus hän hiljeni, mutta huomattuaan, ettei

haastattelija kysynytään heti seuraavaa kysymystä, hän jatkoi itse puhumista. Puhuessaan Virtanen vinkkasi useasti silmää Annalle, ja vihjasi muun muassa haluavansa suudella. Hän myös kehotti kysymään, jos mieleen juolahtaisi jotain, mutta ei kuitenkaan suostunut vastaamaan suoraan kysymyksiin. Anna pyysi Virtasta kertomaan, millainen hänen elämänmatkansa on ollut tähän saakka. Virtanen vastasi, että sitä ei kannata kertoa. Anna jatkoi, että olemme tulleet paikalle ihan sitä varten. Virtanen puolestaan jatkoi, ettei kerro meille elämästään juuri-kaan paljoa.

Pyysimme Virtasta lausumaan omia mietelauseitaan, mutta hän antoi mietelauseet meidän luettavaksemme, koska halusi nähdä osaammeko edes lukea. Kun kysyin, mikä hänen mielestään olisi tärkein elämänohje ihmisille, hän tiuski, että enkö lukenut vai kuunnellut. Koko haastattelun ajan Virtanen käyttäytyi vähättelevästi työryhmäämme kohtaan ja antoi ymmärtää, ettei arvosta meitä ammattilaisina tai pidä tasavertaisinaan. Peli olisi pitänyt viheltää poikki viimeistään, kun Virtanen kosketteli ja ehdotteli sopimattomia asioita työryhmämme naisjäsenille (Huttula 2015). Vaikka haastateltava käyttäytyi haastavasti, haastattelijat pysyivät kuitenkin maltillisina (Salo 2015). Rädyn mukaan pienen flirtin voi pyyhkäistä pois kehottamalla keskittymään haastatteluun, mutta jos tilanne menee vaikeaksi, hänen mielestään on parempi siirtää kuvauksia toiseen päivään jos mahdollista (Räty 2015).

Haastateltavasta emme saaneet irti hirveästi. Jälkeenpäin ajateltuna olisimme voineet kokeilla, miten Virtanen olisi käyttäytynyt, jos muu työryhmä olisi poistunut hetkeksi ja vain kuvaaja olisi jäänyt kuvaamaan (Pulju 2015). Päätimme kuitenkin laittaa kuvauskaluston kasaan, toivottaa Virtaselle hyvää päivän jatkoa ja lähteä takaisin kohti Torniota. Alun perin tarkoituksenamme oli keskittyä siihen, millainen ihminen päähenkilö on. Loppujen lopuksi Virtasen mielenkiintoinen elämäntapa nousi kuitenkin suurempaan osaan dokumenttielokuvassamme, sillä hän vastasi kysymyksiin niukasti. (Salo 2015.)

3.5 Ojat ja allikot olisi voitu välttää

Lopullinen versio dokumenttielokuvasta on noin neliminuuttinen. Dokumenttielokuvassa päähenkilö kertoo lyhyen tarinan hänen läheistensä kuolemantapauksiin liittyen, ja kuinka hän tutustui erääseen virolaiseen kirjailijaan. Lopulliseen versioon leikattiin myös Annan kysymys siitä, minkälainen Virtasen elämänmatka on ollut tähän asti. Virtanen vastaa naurahtaen ”En teillekään kerro elämästäni juurikaan paljoa”, johon dokumenttielokuva myös loppuu.

Lyhyen dokumenttielokuvamme tekoprosessi olisi voinut sujua hieman mutkattomammin, jos olisimme työryhmänä tehneet joitakin asioita toisin. Saimme itse valita aiheen dokumenttielokuvallemme, joten meidän olisi pitänyt valita aihe, joka olisi saanut suurimman osan työryhmäläisistä innostuneeksi projektista. Innostuksemme olisi todennäköisesti tarttunut myös haastateltavaan, kuten Jaakkola toteaa Hyvä journalismi – kirjassaan (Jaakkola 2013, 207). Meidän olisi ollut myös syytä pohtia, kuinka kukaan muu voisi innostua dokumenttielokuvamme aiheesta, jos yksikään työryhmäläisistä ei ole kovin riemuissaan siitä (Saksala, 2008, 71).

Koska työelämässäkään ei aina pääse tekemään omia lempijuttujaan, tämäkin projekti olisi pitänyt viedä ammattimaisesti loppuun saakka. Taustatutkimukseen olisi pitänyt panostaa paljon enemmän. Olisimme voineet lukea enemmän päähenkilöstämme tehtyjä juttuja ja etsiä myös mahdollisesti hänestä tehtyjä videoita. Siten olisimme ehkä päässeet jo tässä vaiheessa näkemään, miten Virtanen käyttäytyy kameran edessä.

Kuten aiemmin todettu, haastateltavan tapaaminen ennakkoon osoittautui huonoksi ideaksi. Vaikka alan ammattilaiset Saksala ja Belderson suosittelivat ennakkotapaamista, se ei kaikissa tapauksissa ole kannattavaa (Saksala 2008, 82; Belderson 2014). Jälkiviisaana voi todeta, että haastateltava olisi pitänyt laittaa puhumaan kameralle heti (Räty 2015). Hän olisi saattanut kertoa elämänsä vaikeista asioista tai sitten ei, mutta haastateltavan ei ainakaan olisi tarvinnut toistaa

itseään useammalla tapaamiskerralla. Lisäksi yhdellä tapaamisella haastateltavalla ja työryhmällä ei olisi ehtinyt syntyä toisistaan vääränlaisia ennakkoluuloja ja mielikuvia, jotka selkeästi haittasivat projektia.

Suurin moka, jonka haastateltavaa kohtaan teimme, oli aikataulusta myöhästyminen. Meidän olisi ehdottomasti pitänyt pysyä aikataulussa tai ainakin ilmoittaa Virtaselle myöhästyvämmme. Kuten Saksalakin toteaa, haastattelulta ei voi odottaa paljoa, jos työryhmä sotkee haasteltavan aikataulun (Saksala 2008, 121). Jos olisimme olleet ajoissa, haastateltava ei ehkä olisi ollut niin närkästynyt ja saanut työryhmästämmme ammattitaidotonta kuvaa. Todennäköisesti ajoissa oleminen olisi vaikuttanut positiivisesti kuvauspäivän tunnelmaan. Lisäksi olisimme vältäneet Virtasen kiukustumisen, jos olisimme ottaneet hänen meille edellisellä kerrallaan antamat taustamateriaaliasiakirjat mukaan. Virtaselle olisi välittynyt se, että kunnioitamme häntä ja hänen työtään.

Kuten Jaakkola peräänkuuluttaa, haastattelijan innostus heijastuu myös haastateltavaan (Jaakkola 2013, 202). Kukaan työryhmän jäsenistä ei ollut erityisen paljon innoissaan aiheesta, joten kuvaustilanteessa meidän olisi pitänyt edes yrittää näyttää innostuneilta (Huttula 2015). Hämmennyimme haastateltavan kiukkuista käytöstä, mutta positiivisuudellamme olisimme voineet pelastaa ainakin jonkin verran. Koska tilanne kuitenkin meni sellaiseksi kuin meni, ja haastateltava alkoi mennä henkilökohtaisuuksiin ehdottelemalla ja koskettelemalla työryhmäläistä, peli olisi pitänyt viheltää poikki heti (Huttula 2015). Haastateltavalle olisi pitänyt sanoa rohkeasti ja napakasti mutta asiallisesti, että olemme tulleet tekemään hänestä dokumenttia, emmekä siedä sopimatonta käytöstä. Hänelle olisi voinut myös sanoa asiallisesti, että jos hän ei suostu vastaamaan kysymyksiimme, joudumme jättämään dokumentin.

4 UUSI YRITYS – MAAHANMUUTTAJAN HAASTATTELU

Tämän opinnäytetyön toisena tarkastelun kohteena on kesätoimittajana elokuussa 2015 tekemäni Lahdessa saa kulkea rauhassa -juttu Etelä-Suomen Sanomiin (Liite 1). Työskentelin Etelä-Suomen Sanomissa viisi viikkoa kotimaan uutistoimituksessa.

Etelä-Suomen Sanomat on Lahdessa ja sen lähiympäristössä eli Päijät-Hämeessä päivittäin ilmestyvä sanomalehti (Mediatalo Esa 2015). Sanomalehdellä tarkoitetaan kokonaisuutta, jonka muodostavat vähintään kerran viikossa ilmestyvä paperinen lehti sekä mahdollinen verkkolehti ja sähköinen uutis- ja ilmoituspalvelu. Lisäksi sanomalehdellä täytyy kriteerit täyttääkseen olla monipuolinen ja ajankohtainen sisältö sekä tarkastettu levikki. (Sanomalehtien liitto 2015.)

Etelä-Suomen Sanomien nettolevikki vuonna 2013 oli 49 558 kappaletta ja lukijamäärä 104 000 vuonna 2014. Lukijamääränsä perusteella Etelä-Suomen Sanomat, tuttavallisemmin Etlari tai ESS, on Suomen yhdeksänneksi suurin sanomalehti. (Mediatalo Esa 2015.)

4.1 Toimeksiannosta työntouhuun

Sain työpäiväni aluksi aamuvuorossa olleelta uutispäälliköltä Markus Luukkoselta tehtäväkseni tehdä erääseen ajankohtaiseen tapaukseen liittyvän jutun siitä, että suvaitaanko Lahdessa monikulttuurisuutta. Juttua varten haastattelin asiantuntijan ominaisuudessa Tuomas Martikaista Siirtolaisuusinstituutista, nepalilaislähtöistä lahtelaista ravintoloitsijaa Roel Olin sekä paria hänen asiakastaan. Opinnäytetyöni toiseksi tarkastelun kohteeksi valikoitui Roel Olin haastattelu (Liite 2).

Alun perin Roel Oli ei ollut ensimmäinen vaihtoehto Lahteen tai Päijät-Hämeeseen ulkomailta muuttaneesta haastateltavasta. Tavoittelin henkilöitä paikallisesta monikulttuurikeskuksesta, mutta heidän toimintansa olisi alkanut vasta kuu-kauden päästä, joten en saanut sitä kautta haastateltavakseni maahanmuuttajaa.

Myös kansanopistojen kurssit, joilta maahanmuuttajia olisi voinut tavoittaa, olisivat alkaneet myöhemmin, joten sekään oljenkorsi ei tuottanut tulosta. Lopulta päätin etsiä netistä Lahdessa toimivia etnisiä ravintoloita, ja löysin Olin pyörittämän ravintolan kotisivut. Otin yhteyttä ravintoloitsijaan puhelimitse, ja hän toivotti minut ja kuvaaja Panu Salosen tervetulleiksi parin tunnin päästä.

Odotellessa oli hyvää aikaa valmistella muutamia kysymyksiä. Tiesin, että maahanmuuttajan haastattelu ei tulisi saamaan rajattomasti tilaa lehdessä, joten suunnittelin etukäteen kymmenen mielestäni tärkeintä kysymystä haastateltavan suhteesta rasismiin, Suomeen ja suomalaisiin (Liite 3). Olin ottanut opikseni kulttuuripersoonan haastattelusta, tämän opinnäytetyön ensimmäisestä tarkastelun kohteesta, ja tiesin pärjääväni kyseisellä kysymyspatterilla vaikka haastateltava ei olisikaan kovin puhelias tai innokas.

4.2 Maahanmuuttajan tarinan kimppuun

Paikalle päästyämme Roel Oli otti meidät avosylin vastaan, tarjosi ruokaa ja teetä, mutta aikataulumme takia meidän oli kieltäydyttävä kohteliaasti. Heti alkuun, vaikka Oli ei vaikuttanut osaavan suomea täydellisesti, hän osoitti kuitenkin olevansa todella puhelias ja sosiaalinen henkilö. Oli ohjasi meidät yhteen ravintolansa pöydistä, ja kuvaajan aseteltua meidät istumaan niin, että minä en näkyisi kuvissa, aloitin haastattelun.

Oikeinkirjoitusta ajatellen olin jo etukäteen miettinyt pyytäväni haastateltavaa kirjoittamaan itse nimensä muistiinpanoihini, mutta hän tarjoutui tekemään sen jo ennen kuin ehdin edes ehdottaa sitä. Kysyin alkuun pari valmiiksi miettimääni kysymystä, mutta haastateltava oli niin puhelias, että suurinta osaa kysymyspatterin kysymyksistä minun ei tarvinnut edes kysyä, sillä tiedot tulivat ilmi hänen puheestaan muutenkin. Minun tehtäväkseni jäi kuunnella tarkasti ja tarttua tilaisuuden tullen johonkin yksityiskohtaan ja kysyä lisää. Esimerkiksi se, miksi haastateltava on alun perin muuttanut Suomeen, oli jäänyt kysymysrungostani pois, joten se oli tärkeä lisäkysymys, joka pälkähti päähäni. Kuuntelemisen rooli tässä

haastattelussa oli mielestäni tavallista tärkeämpi, sillä haastateltava oli innoissaan aiheesta ja puhui nopeasti hieman huonohkoa suomea, joten ymmärtäminen ei ollut itsestään selvää. Olin puhetyyliin kuului kuitenkin ”ymmärräthän”-sanan ja monien muiden asioiden toistaminen, mikä helpotti tarinan mukana pysymistä.

Jonkin ajan kuluttua kuvaaja muistutti kiireisestä aikataulusta, ja koska olin jo saanut kaiken tarpeellisimman haastattelumateriaalin ja ehkä vähän enemmänkin, kiitimme haastattelusta, kysyimme muutaman kommentin ravintolan asiakailta ja lopuksi hyvästelimme Olin.

4.3 Muistiinpanoista painokelpoiseksi lehtijutuksi

Toimitukseen palattuani oli helppo alkaa kirjoittaa Roel Olin tarinaa lehteen sopivaksi jutuksi. Meidän innostuksemme haastattelusta oli tarttunut haastattelutilanteessa Oliin, ja Olin innostus aiheesta sai minut kirjoittamaan hänen tarinaansa entistä innokkaampana. Koska aihe vei mukanaan, ensimmäinen versio jutusta oli liian pitkä lehteä ajatellen. Sain uutispäällikkö Petteri Ruotsalaiselta palautetta, että juttua oli lyhennettävä ja sen rakennetta hieman muutettava. Tein juttuun korjauksia saamani palautteen perusteella. Jouduin lyhentämään juttua vielä uudelleen taittajan pyynnöstä, ja Olin haastattelulle ei lopulta jäänyt kovin paljoa tilaa, aivan kuten olin etukäteen aavistellutkin (Liite 2).

4.4 Oppia kantapäähän kautta

Roel Olin haastattelu oli mielestäni onnistunut, ja olin ottanut opikseni kulttuuripersoonan haastattelun kanssa tapahtuneista kömmähdyksistä. Uutistoimituksessa työskenteleminen on nopeatempoisempaa hommaa kuin dokumentin kuvaaminen, joten esivalmistelutkaan eivät ole niin aikaa vieviä kuin dokumenttipro-

jekteissa. Käytin kuitenkin Olin haastattelun suhteen tarpeeksi aikaa kysymysrunгон miettimiseen ja muihin esivalmisteluihin. Olimme kuvaajan kanssa ajoissa paikalla, kuten Saksala kehottaakin olemaan (Saksala 2008, 121).

Suurin ero Olin ja kulttuuripersonan haastattelujen välillä oli se, että Olin haastattelusta osasin olla aidosti ja näkyvästi innoissani. Jaakkola ei ole ollenkaan väärässä siinä, että haastateltavankin on silloin vaikea olla innostumatta, koska niin tosiaan kävi, että haastateltavan silmät suorastaan säihkyivät tarinoita kertoessaan (Jaakkola 2013, 202).

Kulttuuripersonan haastatteluun erona on myös se, että meillä ei ollut ollut Olin kanssa ennakkotapaamista, joten hän kertoi asiat meille ensi kertaa, eikä hänen tarvinnut toistaa itseään toisella tapaamiskerralla.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössäni halusin selvittää, miten toimittaja voi luoda haastattelutilanteen, jossa haastateltava ei heittäydy vaikeaksi, kuinka vaikeaa haastateltavaa tulee käsitellä, ja kuinka haastavaan haastattelutilanteeseen varautua. Toimittajan ammatissa tapaa paljon ihmisiä, eikä haastava henkilöhaastateltava ole ollenkaan epätavallinen asia.

Haastattelutilanteeseen on syytä varautua tekemällä niin perinpohjaista taustatutkimusta kuin se on käytettävän ajan puitteissa mahdollista. Taustatutkimuksen lomassa on hyvä miettiä, minkälainen haastattelusta on tulossa, ja suunnitella jonkinlainen kysymysrunko sitä varten. Kysymysrungosta täytyy kuitenkin olla valmis joustamaan haastateltavan kertomuksen mukaan, sillä rungon tarkoituksena on toimia vain suunnannäyttäjänä haastateltavan tarinalle. Ammattilaisten kehotuksista huolimatta haastateltavan ennakkotapaamiseen kannattaa suhtautua kriittisesti, ja sen tarpeellisuutta tulee punnita. Se ei kaikissa tapauksissa ole projektin kannalta paras veto, vaan saattaa varsinaisen haastattelutapaamisen yhteydessä kääntyä projektia vastaan. Vaikka oppikirjat ohjeistaisivat tekemään asioita jollakin tietyllä tavalla, on tärkeää luottaa intuitioonsa ja toimia osittain myös sen mukaan.

Toimittajana on tärkeää osoittaa, että kunnioittaa haastateltavaansa. Se, että toimittaja on ajoissa paikalla taustatutkimuksen hyvin tehneenä, osoittaa haastateltavalle, ettei hän ole tuhlaamassa aikaansa antamalla haastattelua. Mitä innostuneempi toimittaja on haastattelusta, todennäköisesti sitä innostuneempi haastateltava on vastaamaan kysymyksiin. Kuten elämässä yleensäkin, kohteliaisuus ja ystävällisyys ovat myös haastattelussa tärkeitä asioita. Jos haastateltava käyttäytyy kuitenkin epäkunnioittavasti ja epäasiallisesti häiriten toimittajan työtä, asiasta pitää sanoa heti asiallisesti mutta napakasti.

Opinnäytetyössäni esiin tulleet seikat haastattelun onnistumisen kannalta eivät muodosta kaiken kattavaa listaa – jokainen haastateltava ja haastattelutilanne

ovat erilaisia. Tutkimustavoitteeni on silti mielestäni onnistunut hyvin, ja tieto on hyvin hyödynnettävissä muihin haastattelutapauksiin. Olen itse oppinut molemmista opinnäytetyössä käsittelemistäni tapauksista paljon, ja toivon opinnäytetyöni olevan avuksi muille toimittajille, oli kyseessä sitten vasta-alkaja tai kokeneempi henkilö.

LÄHTEET

- About.com 2015. How Reporters Can Get Answers to Tough Questions. Viitattu 20.4.2015.
<http://media.about.com/od/televisionandradio/a/Asking-Tough-Reporter-Questions.htm>
- About.com 2015. TV Interview Tips. Viitattu 3.4.2015.
<http://media.about.com/od/televisionandradio/a/Tv-Interview-Tips.htm>
- BBC 2015. Focusing an interview: Sarah Montague and Stephen Sackur. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.bbc.co.uk/academy/journalism/skills/interviewing/article/art20130702112133417>
- Beacon Learnin Center 2014. Interviewing Skills for Television Production. Viitattu 6.4.2015.
http://www.beaconlearningcenter.com/documents/2329_01.pdf
- Belderson, M. 2014. The Art of Documentary Interview: Read Before Filming – Book One. The Aeolian Press.
- Elo, E. 2015. Lahdessa saa kulkea rauhassa. Etelä-Suomen Sanomat 12.8.2015, 7.
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huovila, T. 2005. Toimittaja - tiedon etsijä ja vaikuttaja. Helsinki: WSOY.
- Huttula, A. 2015. Dokumenttielokuvan tuottajan haastattelu 26.3.2015.
- Jaakkola, M. 2013. Hyvä journalismi: käytännön opas kirjoittajalle. Vantaa: Hansaprint Oy
- Julkisen sanan neuvosto 2015. Journalistin ohjeet ja liite. Viitattu 8.6.2015.
http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/
- Jyväskylän yliopisto 2015. Haastattelu. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/haastattelu/lu.htm>
- Kujala, T., Lahti J. & Tamminen H. 1998. Radiotyön perusteet – johdatus suoraa lähetykseen. Tampere: Gaudeamus.
- Kuutti, H. & Puro J. 1998. Mediasanasto. Jyväskylä: Atena.
- Kuutti, H. 2002. Tutkittu juttu: Johdatus tutkivaan journalismiin. Jyväskylä: Atena.
- Kuutti, H. 2006. Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena.

- Mediatalo Esa 2015. Etelä-Suomen Sanomat. Viitattu 16.6.2015.
<http://www.mediataloesa.fi/mediamyyni/printtimediat/etel%C3%A4-suomen-sanomat>
- Nousiainen, T. 2015. Lounais-Lapin päätoimittajan haastattelu 16.9.2015.
- Pulju, M. 2015. Dokumenttielokuvan kuvaajan haastattelu 26.3.2015.
- Räty, N. 2015. Etelä-Suomen Sanomien toimittajan haastattelu 31.8.2015.
- Saksala, E. 2012. Ammattina juontaja. Helsinki: Like.
- Saksala, E. 2008. Asiaa ruudussa: TV-dokumentin anatomia. Helsinki: Like.
- Salo, S. 2015. Dokumenttielokuvan äänittäjän haastattelu 26.3.2015.
- Smith, K. 2009. Interviewing for TV. Viitattu 3.4.2015
<http://www.slideshare.net/KennySmith/interviewing-for-tv>
- Sanomalehtien liitto 2015. Sanomalehdet. Viitattu 16.6.2015.
<http://www.sanomalehdet.fi/sanomalehdet>
- Suhola, A., Turunen, S. & Varis, M. 2005. Journalistisen kirjoittamisen perusteet. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Wikipedia 2015. Dokumenttielokuva. Viitattu 20.4.2015.
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Dokumenttielokuva>

LIITTEET

- Liite 1. Lahdessa saa kulkea rauhassa, koko juttu kainaloineen (ESS 12.8.2015)
- Liite 2. Lahdessa saa kulkea rauhassa, leipäteksti (ESS 12.8.2015)
- Liite 3. Haastattelukysymykset Roel Olin haastattelua varten

Lahdessa saa kulkea rauhassa

Monikulttuurisuus: Nepalista muuttanut Roel Oli kokee Lahden suvaitsevaisiksi kaupungiksi.

LAHTI
Emmi Elo

Kansanedustaja **Olli Immosen** (ps.) Facebook-kirjoituksesta ja siitä poikkeista rasisminvastaisista mielenosoituksista saakka monikulttuurisuus on jälleen herättänyt keskustelua puolesta ja vastaan.

Nepalista kotoisin oleva **Roel Oli** muutti Suomeen vuonna 2003. Oli tuli aikoinaan vain käymään Suomessa, mutta jäikin sille tielle. Pääkaupunkiseudulla asuessaan Oli sai kokea osansa suvaitsemattomuudesta.

- Helsingissä joskus joku saattoi tulla sanomaan viinosilmäiksi tai neekeriksi, vaikka en edes ole Afrikasta.

- Kerran metrossa tarjosin istumapaikkaani noin 80-vuotiaalle mummulle, että olkaa hyvä rouva. Mummo vastasi, että toita kai, tämähän on minun maani. Nepalilaista Ravintola Himnadia tällä hetkellä pyörittävä Oli muutti Lahden marraskuussa 2014.

- Tällä on ollut lämmin vastaanotto, ja olen saanut Lahdessa myös ystäviä.

Oli on Suomen kansalainen, mutta välillä hän tuntee olevansa ulkopuolinen.

- Joskus on päiviä, jolloin joku muistuttaa, että hei, sinä et kuulu tänne.

Uudet, esimerkiksi ulkonäköön ja tapoihin liittyvät asiat saavat suomalaiset varpaalleen.

- Yleisellä tasolla suomalaiset suhtautuvat myönteisesti useisiin monikulttuurisuuteen liittyviin ilmiöihin, mutta jotkut asiat herättävät paljon tunteita, **Tuomas Martikainen** Siirtolaisuusinstituutista sanoo.
- Esimerkiksi pukeutuminen

ja se mitä syödään, eli ihan arkipäiväiset asiat voivat aiheuttaa ennakkoluuloja.

Martikaisen mukaan suvaitsemattomuus ilmenee usein niin, että ihmisliä suljetaan ulkopuolelle.

Oli on harmissaan siitä, että osa maahanmuuttajista on pilannut kaikkien ulkomaalaistaisten maineen.

- Osa ihmisistä käyttää hyväkseen sitä, että saavat Suomessa rahaa Kelalta, ilmaisen koulutuksen, lämpimän asunnon ja lämmintä vettä.

Oli kokee Suomen turvalliseksi ja haluaa, että hänen kaksi kuu-kuutta vanha poikansa saa elää rauhassa Suomessa.

- On tärkeää tehdä yhteistyötä ja viedä Suomea eteenpäin. Monikulttuurisuus on rikkaus.

Martikaisen mukaan Suomessa tällä hetkellä havaittavissa kaksi kehityssuuntaa.

- Valtaosa suhtautuu myönteisesti. Samaan aikaan on kuitenkin kehittyneet äänekkäs vastustus monikulttuurisuutta vastaan.

Martikainen sanoo, että tärkeintä rasismia vähentämiseksi on osoittaa, että sitä ei hyväksytä.

- Aseenteet ovat sidoksissa valitsemaan yleiseen taloustilanteeseen. Huonon taloustilanteen aikana suhtaudutaan varauksellisemmin muualta tulleisiin. Jos kuitenkin meneillään oleva kansainvälistymistrendi jatkuu, monikulttuurisuuden suvaitsemisen kehitys voi parantua.

Himnadiassa syömässä elleiden lahtelaisten jääkiekkoliijoiden **Taavi Vartiainen** ja **Niko Tuhusen** mielestä maahanmuuttajat eivät eroa muista ihmisistä. Vartiainen kaveripiiriin kuuluu

Roel Olin ilme muuttuu vakavaksi, kun hän muistelee pääkaupunkiseudulla kokemaa rasistitapausta. Lahdessa hän ei ole kokenut vastaavaa.

paljon eritaustaisia henkilöitä. Hän ei ole ystäviensä kanssa liikkuaan joutunut todistamaan rasistista huutelua.

- Se on alhaista ja idioottimainta toimintaa.

Vartiainen tietää, miten ihmisten ennakkoluuloja ulkomaalaistaustaisia kohtaan voitaisiin vähentää.

- Nuorille voitaisiin antaa enemmän tietoa, esimerkiksi lisää maantietoa kouluissa. Nyt vanhempana Euroopassa matkustaneena on oppinut ymmärtämään, että eri kulttuurit ovat rikkaus.

Rasistisesta huutelusta tappeluun

Emmi Elo

Vuonna 2013 poliisille tehtiin 833 viharikoksiin liittyvää ilmoitusta.

Viharikosilmoituksiin lasketaan kaikki ne tapaukset, joissa rikoksen motiivina ovat olleet uhrin etnisyys, kansalaisuus, uskonnollisuus, elämäntilanne, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai vammaisuus.

Suurin osa vuoden 2013 rasismiin liittyvistä rikoksista oli ilta- tai yöaikaan tapahtuneita pahoinpiteilyitä.

- Useimmien pahoinpiteilytapahtumat julkisella paikalla, baarissa tai ravintolassa. Tappeluun liittyi usein rasistista huutelua, tutkija **Tero Tihveräinen** Poliisiammattikorkeakoulusta kertoo.

Toiseksi yleisimpiä tapauksia vuonna 2013 olivat kun-

nianloukkaukset, joita tapahtui useimmiten julkisella paikalla, baarissa tai naapurustossa.

- Viharikosilmoitusten määrät ovat pysyneet melko samoina vuodesta 2009 lähtien. Määrät ovat yleensä seitsemästä sadasta tuhanteen.

Tulevaisuudessa viharikosilmoitusten määrissä Tihveräinen ei usko tulevan suuria muutoksia.

- Nykyään tehdään paljon en-

naltaehkäisevää työtä, mikä vähentää ilmoituksia, mutta toisaalta taas tietoisuus rasismista lisää niitä.

Rasismiin liittyvistä rikosilmoituksista iso osa jää myös tekemättä.

Ilmoituksen tekemisellä ei aina koeta olevan vaikutusta.

- Saatetaan ajatella, että yhdellä solvauksella ei ole väliä. Kaikkilla ei myöskään ole täyttä luottamusta poliisiin.

LAHTI
Emmi Elo

Kansanedustaja **Olli Immosen** (ps.) Facebook-kirjoituksesta ja siitä poikineista rasisminvastaisista mielenosoituksista saakka monikulttuurisuus on jälleen herättänyt keskustelua puolesta ja vastaan.

Nepalista kotoisin oleva **Roel Oli** muutti Suomeen vuonna 2003. Oli tuli aikoinaan vain käymään Suomessa, mutta jäikin sille tielleen. Pääkaupunkiseudulla asuessaan Oli sai kokea osansa suvaitsemattomuudesta.

- Helsingissä joskus joku saattoi tulla sanomaan vinosilmäksi tai neekeriksi, vaikka en edes ole Afrikasta.

- Kerran metrossa tarjosin istumapaikkaani noin 80-vuotiaalle mummulle, että olkaa hyvä rouva. Mummo vastasi, että totta kai, tämähän on minun maani.

Nepalilaista Ravintola Himnadia tällä hetkellä pyörittävä Oli muutti Lahteen marraskuussa 2014.

- Täällä on ollut lämmin vastaanotto, ja olen saanut Lahdessa myös ystäviä.

Oli on Suomen kansalainen, mutta välillä hän tuntee olevansa ulkopuolinen.

- Joskus on päiviä, jolloin joku muistuttaa, että hei, sinä et kuulu tänne.

Uudet, esimerkiksi ulkonäköön ja tapoihin liittyvät asiat saavat suomalaiset varpailleen.

- Yleisellä tasolla suomalaiset suhtautuvat myönteisesti useisiin monikulttuurisuuteen liittyviin ilmiöihin, mutta jotkut asiat herättävät paljon tunteita, **Tuomas Martikainen** Siirtolaisuusinstituutista sanoo.

- Esimerkiksi pukeutuminen

ja se mitä syödään, eli ihan arkipäiväiset asiat voivat aiheuttaa ennakkoluuloja.

Martikaisen mukaan suvaitsemattomuus ilmenee usein niin, että ihmisiä suljetaan ulkopuolelle.

Oli on harmissaan siitä, että osa maahanmuuttajista on pilannut kaikkien ulkomaalaistaustaisten maineen.

- Osa ihmisistä käyttää hyväkseen sitä, että saavat Suomessa rahaa Kelalta, ilmaisen koulutuksen, lämpimän asunnon ja lämmintä vettä.

Oli kokee Suomen turvalliseksi ja haluaa, että hänen kaksi kuukautta vanha poikansa saa elää rauhassa Suomessa.

- On tärkeää tehdä yhteistyötä ja viedä Suomea eteenpäin. Monikulttuurisuus on rikkaus.

Martikaisen mukaan Suomessa tällä hetkellä havaittavissa kaksi kehityssuuntaa.

- Valtaosa suhtautuu myönteisesti. Samaan ainakaan on kuitenkin kehittynyt äänekkäs vastustus monikulttuurisuutta vastaan.

Martikainen sanoo, että tärkeintä rasismien vähentämiseksi on osoittaa, että sitä ei hyväksytä.

- Asenteet ovat sidoksissa valitsemaan yleiseen taloustilanteeseen. Huonon taloustilanteen aikana suhtaudutaan varauksellisemmin muualta tulleisiin. Jos kuitenkin meneillään oleva kansainvälistymistrendi jatkuu, monikulttuurisuuden suvaitsemisen kehitys voi parantua.

Himnadissa syömässä olleiden lahtelaisten jääkiekkoilijoiden **Taavi Vartiainen** ja **Niko Tuhkasen** mielestä maahanmuuttajat eivät eroa muista ihmisistä.

Vartiainen kaveripiiriin kuuluu

Roel Olin ilme muuttuu vakavaksi.

paljon eritaustaisia henkilöitä. Hän ei ole ystäviensä kanssa liikkeudessaan joutunut todistamaan rasistista huutelua.

- Se on alhaista ja idioottimaisinta toimintaa.

Vartiainen tietää, miten ihmisten ennakkoluuloja ulkomaalaistaustaisia kohtaan voitaisiin vähentää.

- Nuorille voitaisiin antaa enemmän tietoa, esimerkiksi lisätä maantietoa kouluissa. Nyt vanhempana Euroopassa matkustaneena on oppinut ymmärtämään, että eri kulttuurit ovat rikkaus.

Haastattelukysymykset Roel Olin haastattelua varten

Liite 3

1. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
2. Oletko asunut koko ajan Lahdessa?
3. Oletko kohdannut ennakkoluuloja tai rasismia Lahdessa?
4. Entä muualla Suomessa?
5. Mitä mieltä olet suomalaisista?
6. Miten suomalaiset ottavat ulkomailta muuttaneet vastaan?
7. Oletko ystäväystynyt suomalaisten kanssa?
8. Miten olet sopeutunut Suomeen?
9. Onko sopeutuminen ollut helppoa?
10. Tunnetko kuuluvasi Suomeen?